

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

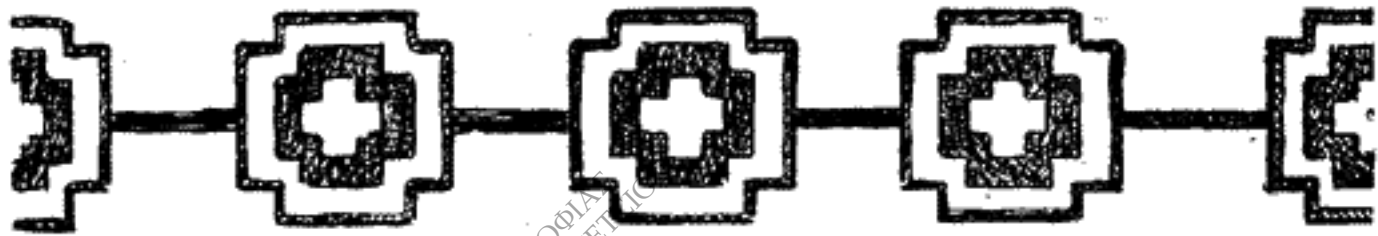
ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1936

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 23 ἢ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 3Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΑΙ

ΗΛΙΑΣ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

Ο Ήλιος Βουτιερίδης ανήκει στην ομάδα των «πολυγράφων». Έννοώ, φυσικά, τους πεζογράφους και ποιητές μας, που αισθάνονται την ανάγκη να δημοσιεύουν συχνά - πυκνά κι όχι μονάχα σ' έφημερίδες ή περιοδικά, μά, πολύ περισσότερο κάποτε, σέ δλόκληρα, πολυσέλιδα βιβλία. Συχνά για τους «πολυγράφους» τούτους παρατηρούμε, πώς, αν έγραφαν λιγώτερα, ή παραγωγή τους θα είχε μεγαλύτερη ένότητα και περισσότερο σταθερή και συμπαγή αξία. Οί «πολυγράφοι» μοιάζουν, καθώς λέει ο Όράτιος, με τὰ πλημμυρισμένα ποτάμια, που τρέχουν όρμητικά και που παρασύρουν στο πέρασμά τους ένα σωρό ξένα αντικείμενα, σαρίδια διάφορα και σανίδια και χώματα. Μά, καθώς είναι αδύνατο να υποχρεώσουμε τὰ ποτάμια να λιγοστέψουν τό νερό τους και να τό καθαρίσουν, είναι άλλο τόσο αδύνατο να πετύχουμε από ένα συγγραφέα, που είναι στοιχείο του έαυτού του αναπόσπαστο ή πληθωρική πνευματική παραγωγή, να γίνει διαστακτικώτερος και αξιολογώτερος στις έμφανίσεις του. Αφήνω κατά μέρος την άποψη πώς ή ποσότης δέν άποκλείνει και δέν προδίδει πάντοτε την ποιότητα. Και θέλω μονάχα να παρατηρήσω πώς, σά βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα αντιπρόσωπο του είδους τούτου, των «πολυγράφων», τό καλύτερο που έχουμε να κάνουμε είναι να τόν κοιτάξουμε, όπως μάς δίνεται, και να προσπαθήσουμε, με μιά προσεκτική αξιολογική κατάταξη, να φωτίσουμε μ' έντονώτερο φώς τις πλευρές εκείνες του έργου του, που ίκανοποιούν περισσότερο την αισθητική μας άπαιτηση και αναπαύουν πληρέστερα τή δίψα μας. Ένα μονότροπο πεζογράφο κ' ένα μονόχορδο ποιητή μπορεί κανείς, σά δέν του άρέσει, να τόν σβύσει από τό κατάστιχό του με μιά μονοκοντυλιά και να τόν αφήσει στην ήσυχία του· μά μ' ένα πρόσωπο πολύεδρο, πολύπλευρο, δοσμένο σέ πολλαπλά φανερώματα, δέ μπορεί να κάνει τό ίδιο· γιατί στό έργο του βρίσκει ο καθένας μιά πλευρά που είναι πιθανώτατο να τόν συγκινήσει, κάτι τι που θα ξυπνήσει ίσως τό ένδιαφέρον του· κ' έχει τό χρέος να τήν αναζητήσει τήν πλευρά τούτη και να τήν εκτιμήσει μ' εύσυνειδησία και τιμιότητα. Ένα τέτοιο εξέτασμα χρειάζεται τό έργο του Ήλία Βουτιερίδη· και τό έργο τούτο δέν

περιορίζεται μονάχα σέ ό,τι καθαρώτερα και χαρακτηριστικώτερα ανήκει στην τέχνη του λόγου· ξεχύνεται με άδιάκοπους παφλασμούς σέ μιάν άκαταπόνητη δημοσιογραφική παραγωγή σαράντα χρόνων πάνου κάτω· άγγίζει, από τήν άλλη μεριά, και τήν έπιστήμη τής Ιστορίας και τής φιλολογίας, με τήν έρευνα και τήν Ιστορική μελέτη.

Ο Ήλιος Βουτιερίδης κατάγεται από τή φημισμένη οικογένεια των Βουτιέρων ή Μπουτιέρων τής Μεθώνης, που πρόσφερε τήν περιουσία της στην Έπανάσταση του Είκοσιένα. Σ' ένα σύντομο άρθρο του Τάκη Χ. Κανδηλώρου, δημοσιευμένο στη Μεγ. Έλλ. Έγκυκλοπαιδεία, διαβάζω πώς ένας από τους Βουτιέρους αούτους, ο Γεώργιος, υπήρξεν από τους πιο πλούσιους και πιο δυνατούς έμπόρους του Μοριά στα χρόνια τής Τουρκοκρατίας και πώς με τή δύναμή του και τήν έπιρροή του στους Τούρκους φάνηκε σέ πολλές περιστάσεις χρήσιμος στους Χριστιανούς. Στα Είκοσιένα, οί Τούρκοί κλείσανε τήν οικογένειά του στο κάστρο τής Μεθώνης και κάψανε τὰ σπία του. Ο Γεώργιος Βουτιέρους πήγε στο Μισοχώρι, στο έλληνικό στρατόπεδο, και πολιόρκησε τή Μεθώνη. Αργότερα έγινε μέλος τής έφορείας τής Μεθώνης και πρόσφερε σπουδαίες υπηρεσίες στην έτοιμασία των πολεμοφοδίων και, γενικώτερα, στον έφοδιασμό των ελληνικών στρατευμάτων. Στα 1825, όταν βρισκόταν στην Πελοπόννησο ο Ίμπραήμ, πολιορκήθηκε στο Νεόκαστρο· τόν έπιασαν αιχμάλωτο και τόν πήγαν στον Άλμυρό. Στα 1826 τόν βρίσκουμε πληρεξούσιο Μεθώνης στην τρίτη έθνική Συνέλευση, και στα 1828 βουλευτή. Ηρωϊκή υπήρξεν ή δράση και του γιου του, του Ήλία Βουτιέρου ή Βουτιερίδη, που πολιόρκησε τήν Πύλο και τή Μεθώνη κ' έγινε πληρεξούσιος τρεις φορές. Έγγονος του Ήλία τούτου είναι ο σημερινός πεζογράφος και ποιητής.

Ο Ήλιος Π. Βουτιερίδης γεννήθηκε στο Σουλινά τής Ρουμανίας στα 1874. Μά δέν έμεινε παρά ελάχιστα χρόνια εκεί. Ο πατέρας του, ο Περικλής Βουτιερίδης, ήταν προξενικός υπάλληλος στο Σουλινά πρώτα, στην Όρτένιτσα ύστερα. Μά στο Ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1878, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τή Ρουμανία και να ρθει να εγκατασταθεί στην έλευθερωμένη Ελλάδα. Αναφέρω με κάθε δυνα-

τῆ συντομία τὰ περιστατικά τούτα, γιατί νομίζω, πὼς φωτίζουν καλύτερα μερικά σημεῖα τῆς δράσεως τοῦ Ἡλία Π. Βουτιερίδη, πού θά τὰ ἴδουμε ἀμέσως παρακάτω καλύτερα. Είναι δύσκολο νά φαντασθεῖ κανεῖς σήμερα, βλέποντας τὸν ξεραγκιανό καὶ τόσο ἡουχασμένο ἄνθρωπο πού εἶναι ὁ Ἡλίας Βουτιερίδης, πᾶσο ἀνήσυχια καὶ πόσο γεμάτα ἀπὸ σπάταλους ἐνθουσιασμούς στάθηκαν τὰ νιάτα του. Νομίζω, πὼς μονάχα μιὰ ἐντόνη φλόγα στὰ μάτια καὶ τὸ πάθος του γιὰ τὰ ὁμορφα ἄλογα εἶναι τὰ σημάδια πού μένουν ἀκόμα ὕστερ' ἀπὸ τὴν περασμένη φουσκοθαλασσιά. Ὁ Βουτιερίδης διηγεῖται μ' ἐξαιρετικὴ εὐχαρίστηση, πὼς μικρὸ παιδί ἀκόμα αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νά διαβάσει καὶ νά μαθαίνει. Τεσσάρων χρόνων εἶχε στὰ χέρια του τὴ Γραμματικὴ τοῦ Γ. Γεννάδιου κ' ἔνα τόμο τῆς Χρηστομάθειας τοῦ Ἀλέξαντρου Ρίζου Ραγκαβῆ· εἶχε κιόλας ἀρχίσει νά διαβάσει τὰ πρῶτα του γαλλικά. Ἀργότερα, μεγάλος πιά, δημοσιογράφος στίς μεγάλες ἐφημερίδες τῆς Ἀθήνας, ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ τὰ παρατοῦσε ὄλα σύξυλα καὶ χανόταν, σὰ νάνοιγε ἡ γῆς καὶ νά τὸν καταπινε: συνεπαρμένος ἀπὸ τὴν ἀκαταμάχητη δίψα του γιὰ τὸ διάβασμα, κουβαλοῦσε ἕνα μεγάλο πακέτο ἀπὸ νεοαγορασμένα βιβλία στὸ σπίτι του καὶ δὲν ἔβγαине παρά σὰν εἶχε διαβάσει καὶ τὴν τελευταία σελίδα. Ἡ λεπτομέρεια αὐτὴ ἔχει, χωρὶς ἀμφιβολία, τὴν ἀξία τῆς γιὰ τὴ σκιαγραφία τοῦ ἔργου ἑνὸς ἀνθρώπου, πού, ἂν ὄχι τίποτ' ἄλλο, τουλάχιστο δείχνει, πὼς ἐδιάβασε πολλά, πάρα πολλά, καὶ ἀρχαῖα καὶ νεώτερα, καὶ δικά μας καὶ ξένα. Ἔτσι δά, καθὼς ἔπεφτε στὸ διάβασμα μὲ ἀνυπόταχτη δίψα, τὸ ἴδιο ὀρμητικὰ καὶ παράφορα ρίχτηκε σὲ πολλά ἄλλα πράγματα. Εἶταν ὁ καιρὸς πού τὰ νιάτα εἶχαν τὸ πρόνομιο περισσότερο ἀπὸ σήμερα νά ἐνθουσιάζονται καὶ νά θουσιάζονται γιὰ μιὰ ἰδέα. Στὰ 1897 (9 Ἰσάμε 19 Ἰανουαρίου) ἔγιναν στὸ Πανεπιστήμιό τὰ «Γαλβανικά». Τ' ὄνομα τοῦτο πῆραν οἱ φοιτητικὲς ταραχές πού εἶχαν αἰτία τὸν ἀναβρασμὸ τῶν πνευμάτων γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος κι ἀφορμὴ μιὰ βαρειά κάπως ἐπίπληξη, πού ἀπηύθυνε στοὺς ἐρεθισμένους φοιτητὲς ὁ φημισμένος καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς Ἰούλιος Γαλβάνης. Οἱ φοιτητὲς ζήτησαν μὲ ὀχλαγωγία τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ Γαλβάνη ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιό. Ἀνακατεύτηκε ἡ χωροφυλακὴ, καθὼς καὶ σήμερα συμβαίνει συχνά καλὴ ὥρα, μὰ τὰ ἐπεισόδια τελειώσανε χωρὶς συνέπειες σοβαρές. Ὁ Βουτιερίδης, θερμόαιμος ἀπὸ κληρονομικότητα, βρέθηκε πολιορκημένος ἀπὸ τὴ χωροφυλακὴ μέσα στὸ Πανεπιστήμιό καὶ βγήκε μὲ τοὺς τελευταίους. Λίγες μέρες ἀργότερα ξεκίνησε γιὰ τὴν Κρήτη. Τὸ Φλεβάρη βρισκόταν ἐκεῖ μὲ τὸ σῶμα τοῦ Κόρακα· ἔμεινε στίς Ἀρχάνες, ὑπασπιστὴς

καὶ γραμματικὸς τοῦ Νταφώτη· ὕστερα γύρισε ὄλη τὴν Κρήτη, καὶ μὲ τὸν ἐνθουσιασμό πού γέννησε στὴν καρδιά του ἡ ἀγωνία καὶ ἡ αὐτοθυσία τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, σύνθεσε τὸ πρῶτο βιβλίο του, «Πολεμικὸν ἡμερολόγιον ἢ ἡ Ἐπανάστασις τῆς Κρήτης τοῦ 1897», πού τυπώθηκε ἀπὸ τὴν Κρητικὴ Ἐπιτροπὴ μὲ χρήματα τοῦ Δ. Κοκκινάκη, τοῦ πατέρα τοῦ σημερινοῦ δημοσιογράφου, μὲ σκοπὸ τὴν ἐνίσχυση τῶν Κρητικῶν στὸ βιβλίο αὐτὸ βρίσκεται καὶ τὸ πρῶτο μονόπρακτο τοῦ Βουτιερίδη, «Ὁ γυιὸς τοῦ προδότη», σὲ στίχους, καὶ κάμποσοι ἄλλοι στίχοι. Ἀργότερα τὸν βρίσκουμε μέσα σὲ ἄλλες περιπέτειες: τὸ «Σκρίπ» τὸν στέλνει στὴ Θεσσαλονίκη, στὰ 1908, γιὰ νά παρακολουθήσει τὸ κίνημα τῶν Νεοτούρκων καὶ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν συνταγματικὴ μεταρρύθμιση τῆς Τουρκίας. Πρόξενος τότε ἐκεῖ εἶταν ὁ Γ. Παπαδιαμαντόπουλος, πού κράτησε τὸ Βουτιερίδη γιὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Μένει δύο χρόνια στὴ Μακεδονία· τὸν πιάνουν τρεῖς φορές οἱ Τούρκοι, τὴν τρίτη κινδυνεύει νά χάσει τὸ κεφάλι του· μὰ κατορθώνει νά δραπετεύσει. Ἐρχονται οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι· Ἡ «Πατρίς» τὸν στέλνει πάλι στὴ Μακεδονία· ξαναπηγαίνει στὴ Θεσσαλονίκη· περιγράφει πρῶτος αὐτὸς λεπτομερειακὰ τὴ μάχη τῶν Γιαννιτσῶν· φτάνει Ἰσάμε τὸ Μοναστήρι. Στὸ ἀναμεταξύ, ἐπιστρατεύεται. Μένει στὸ στρατὸ Ἰσάμε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1916, γιὰ νά ξεπληρώσει καὶ παλιὰ στρατιωτικὴ του ὑποχρέωση. Στὰ 1921 τὸν βρίσκουμε ἀνταποκριτὴ τοῦ «Ἐμπρός» στὸν πόλεμο τῆς Μικρασίας. Παρακολούθησε μὲ τὰ πόδια, μάχη πρὸς μάχη, τὸ στρατὸ μας, κ' ἔστειλε μακριές, διεξοδικές καὶ σχεδὸν λυρικές περιγραφές στὸ «Ἐμπρός». Ἐβλεπε καθαρὰ στὰ κομμάτια τούτα, πού θυμᾶμαι πὼς τὰ παρακολούθησα ἀπὸ τὸ πρῶτο Ἰσάμε τὸ τελευταῖο, τὸν ἄνθρωπο πού βρισκόταν στὸ στοιχεῖο του. Τὸν ἴδιο καιρὸ ἔβγαλε κ' ἕνα βιβλίο: «Ἡ ἐκστρατεία μας πέραν τοῦ Σαγγαρίου». Ἐβγαλε ἀκόμα καὶ μιὰ ἐφημερίδα στὴ Σμύρνη, γιὰ τοὺς στρατιῶτες: τὸ «Συνάδελφο». Ἐφυγε ἀπὸ τὴν πόλη μιὰ μέρα πρὶν μπουὶν οἱ Τούρκοι.

Αὐτὲς εἶναι οἱ πολεμικὲς περιπέτειες καὶ τύχες τοῦ Ἡλία Βουτιερίδη. Δὲν ξέρω, ἂν ἡ ἀφήγησή μου πῆγε σὲ μάκρος. Μὰ νομίζω, πὼς εἶταν ἀπαραίτητη, γιὰ νά μᾶς δείξει τὸν ἄνθρωπο καὶ νά μᾶς ἐξηγήσει μὲ ποῖο τρόπο κι ἀνάμεσα σὲ ποιὲς συνθήκες δημιούργησε τὸ λογοτεχνικὸ του ἔργο. Ἄλλο τόσο ἀπαραίτητη εἶναι καὶ μιὰ ἐπισκόπηση τοῦ δημοσιογραφικοῦ του σταδίου. Ὁ Βουτιερίδης μπῆκε στὴν ἐφημερίδα πολὺ μικρὸς καὶ τὴν ἀφῆσε μεσόκοπος καὶ κάτι περισσότερο. Ἐκαμε στὴν ἀρχὴ «ρεπορτάζ», μὰ λιγοστὸ· ἔγραψε ὕστερα χρονογράφημα, ἐπιφυλλίδα, κύριο ἀρθρο, ἕνα σωρὸ ἄλλα πράγματα, μὲ τ' ὄνομά του ἢ

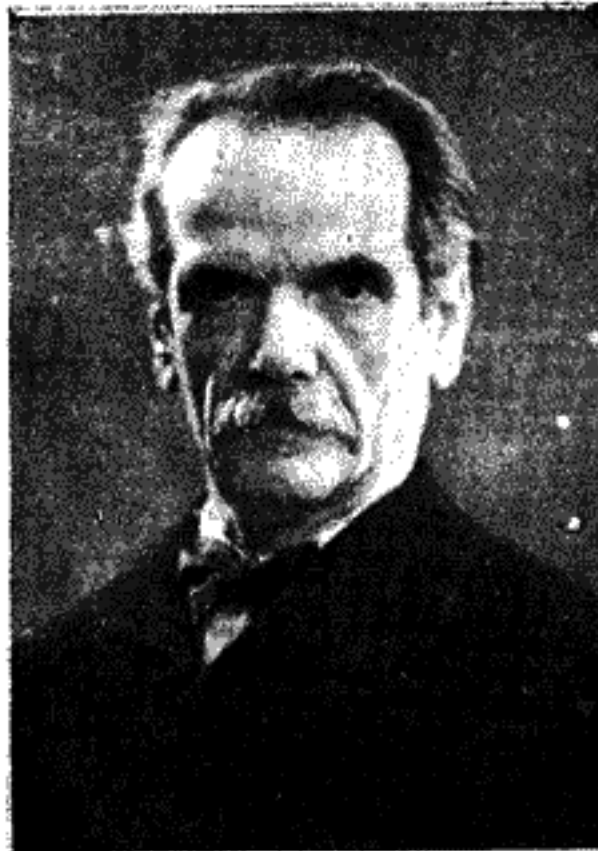
μέ ψευδώνυμο. Στά 1894 βγάζει μιὰ βδομαδιάτικη ἐφημεριδοῦλα, τὸ «Φίλο τοῦ Λαοῦ», καὶ γράφει τὸ πρῶτο του ἀρθροῦ προγραμμένο με τ' ἀρχικά του, γιὰ τὴν ἔνωση τῆς Κύπρου, ἀπ' ἀφορμὴ μιὰ κίνηση σχετικὴ, ποὺ γινότανε τότε, καθὼς γίνεται καὶ σήμερα. Τρία χρόνια ἀργότερα μπαίνει συστηματικώτερα στὴ δημοσιογραφία· ἐργάζεται στὸ «Νεολόγο», ποὺ τὸν εἶχε μεταφέρει τότε ὁ Σταῦρος Βουτυρᾶς ἀπὸ τὴν Πόλη στὴν Ἀθήνα, μαζί με τὸ Μπάμπη τὸν Ἄννινο, τὸν Πολέμη, τὸ Γιάνναρο κι ἄλλους. Στά 1898 πιάνει δουλειὰ στὸν «Τηλέγραφο» τοῦ Σίβι-

τανίδη, με ἀρχισυντάκτη τὸν Ἀντρέα Φαρμακόπουλο· πρῶτα, τὸ Φραγκίσκο Βιρβίλη, ποὺ πέθανε πέρυσι, ὕστερα. Τὸν ἴδιον χρόνο τὸν βρίσκουμε στοὺς «Καιροὺς» τοῦ Κανελλίδη, στὸ «Θάρρος» τοῦ Πετραλιᾶ, στὸ «Θόρυβο» τοῦ Ρίσβη, ὅπου συνεργάζεται κι ὁ ποιητὴς Μαλακᾶσης με χρονογράφημα. Στά 1899 γίνεται ἰδιαίτερος γραμματικὸς τοῦ Σπ. Μερκούρη, στὴ δημαρχία· συνεργάζεται κιόλας με διάφορα κομμάτια στὴν ἑσπερινὴ «Ἀκρόπολη» καὶ με διηγήματα στὴν κυριακάτικη. Ξαναγυρίζει κατόπι στὸ «Νεολόγο», ποὺ τὸν εἶχε πιά ὁ Φραγκίσκος Βιρβίλης, καὶ στοὺς «Καιροὺς» τοῦ Κανελλίδη. Οἱ «Καιροὶ» τοῦ ἀναθέτουν διάφορες ἀποστολές στὴν ἐλληνικὴ ἐπαρχία: πηγαίνει στὴν Τρίπολη γιὰ τὴ δίκη τῶν Νηφωνιστῶν· μὰ ἡ δίκη ἀναβάλλεται κι ὁ Βουτιερίδης ξεκινᾶ με τὰ πόδια γιὰ τὴ Μεγαλόπολη κι ἀπὸ κεῖ γιὰ τὸ Λύκαιον, ὅπου παρακολουθεῖ τίς ἀνασκαφές τοῦ καθηγητῆ Σκούφου· σὲ μιὰν ἄλλη ἀποστολὴ τῶν «Καιρῶν», ἐξ ἀφορμῆς τῆς δράσεως τῶν ληστῶν στὴν περιοχὴ τοῦ Πύργου, χάνεται γιὰ μέρες ἀνάμεσα στά ληστοτόπια τῆς Ἡλείας.

Ἀπὸ τὰ 1903 καὶ πέρα τὸν βρίσκουμε στὸ «Νουμᾶ». Ὁ Βουτιερίδης ὑποστηρίζει, πῶς εἶναι ὁ πρῶτος ποὺ ἔδωσε στὸ «Νουμᾶ» τὸν καθαρὰ δημοτικιστικὸ χαρακτήρα του· γιὰ χρόνια, τὰ περισσότερα κομμάτια τοῦ «Νουμᾶ» ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ δημοσιεύονταν με τ' ὄνομά του καὶ με πο-

λυάριθμα ψευδώνυμα· ἐκεῖ τύπωσε τὴ μετάφραση τοῦ «Τίμωννα» τοῦ Λουκιανοῦ καὶ πολυάριθμες ἄλλες μεταφράσεις ἀρχαίων κειμένων· ἀνοίξε συζητήσεις ἐπάνω στά μεγάλα ζητήματα τῆς ἐποχῆς· ἔγραψε κι αὐτὸς πολλὰ ὅπο τὰ τσουχτερά ἐκεῖνα σατιρικά ἐπιγράμματα, ποὺ ἔμειναν πάντα μιὰ «spécialité» τοῦ Νουμᾶ ἴσαμε τὰ τελευταῖα του φύλλα. Ἡ ἐποχὴ τοῦ «Νουμᾶ» ὑπῆρξεν ἴσως ἡ γονιμώτερη, ἡ παραγωγικώτερη τοῦ Βουτιερίδη, μ' ὄλο ποὺ δὲν ξέρει κανεὶς στὸ ἔργο τοῦ ἀνθρώπου τούτου καὶ ποιά ἐποχὴ δὲν ὑπῆρξε πα-

ραγωγικὴ. Στά 1904 τὸν ἔστειλε ὁ «Νουμᾶς» στὴν Αἴγυπτο, γιὰ νὰ προπαγανδίσει τὴ δημοτικὴ με διαλέξεις καὶ νὰ... εἰσπράξει τίποτε. Αὐτὴ ἡ «εἰς Αἴγυπτον ἀποδημία» τελείωσε με πανηγυρικὴ ἀποτυχία. Ἀπὸ τὰ 1908 καὶ πέρα, γιὰ κάμποσο καιρὸ, τὸν βρίσκουμε στὸ «Σκρίπ». Τὸν ἴδιον χρόνο πηγαίνει, ἀπεσταλμένος τῆς ἐφημερίδας, στὴ Σάμο κ' ὕστερα στὴ Θεσσαλονίκη, καθὼς καὶ παραπάνω σημείωσα, ὅπου ἔξω ἀπὸ τίς ἀνταποκρίσεις του στὸ «Σκρίπ», δούλεψε καὶ στίς ντόπιες ἐφημερίδες, τὸ «Φάρο» καὶ τὴν «Ἀλήθεια», κ' ἔβγαλε, με τὸ Βόγα, καὶ μιὰ δική του ἐφημερίδα, τὸ «Σύνταγμα». Στά 1910 ξαναπῆγε στὴν Κρήτη, γιὰ τὸ «Σκρίπ», καὶ παρακολούθησε τὰ ἔρ-

ΗΛΙΑΣ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

γα καὶ τίς ἡμέρες τῆς Κρητικῆς πολιτείας. Στά 1915 ἔγραψε χρονογραφήματα, ἐπιφυλλίδες, ἀρθρα, μελέτες στὴ «Νέα Ἑλλάδα» τοῦ Θαλῆ Κουτούπη. Ἀργότερα ξαναγύρισε στὸ «Σκρίπ». Εἶταν τὰ χρόνια τοῦ ἐσωτερικοῦ διχασμοῦ. Ἡ ἔντονη ἀρθρογραφία τοῦ «Σκρίπ» ὡδήγησε τὸ Βουτιερίδη ἔξη φορές στὸ στρατοδικεῖο. Στά 1918 ἐργάστηκε στὴν «Πρόοδος» τοῦ Θ. Συναδινοῦ· στά 1919 στὴν «Ἐφημερίδα» τοῦ Κορομηλιᾶ, στά 1921 στὸ «Ἐμπρός», ποὺ τὸν ἔστειλε, καθὼς εἶδαμε, στὴ Μικρασία. Τέλος, γιὰ ἕνα διάστημα, στὴν «Καθημερινή»· κ' ὕστερα πάλι στὸ «Ἐμπρός». Μνημονεύω ἀκόμα καὶ τὴν τακτικὴ του συνεργασία στά «Παναθηναῖα» τοῦ Μιχαηλίδη. Ὅλα τούτα ἴσαμε τὸ σωτήριο ἔτος 1927· ἀπὸ τότε ὁ Βουτιερίδης

ἀφησε πιά τῆ δημοσιογραφία· μοίρασε τὸν καιρὸ του ἀνάμεσα στὴν ὑπηρεσία του στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη καὶ στὰ βιβλία του· κ' εἶναι, πραγματικά, ἀξιοθαύμαστος ὁ ὄγκος τῆς ἐργασίας πού τύπωσε ἀπὸ τὰ 1927 ἴσαμε σήμερα, μιᾶς ἐργασίας πού ἀναφέρεται στὴν ἐπιστῆμη καὶ στὰ ποικιλόωτερα εἶδη τῆς τέχνης τοῦ λόγου.

Μὲ τὴ δευτέρη τούτη ἐπισκόπηση, τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἔργου τοῦ Βουτιερίδη, νομίζω πὼς ξεκαθάρισα ἄλλη μιὰ πλευρὰ τῆς πολὺπλευρῆς δρασεως του. Κ' ἡ πλευρὰ τούτη μᾶς εἶταν χρήσιμη, ἔξω ἀπὸ τ' ἄλλα, καὶ γιατί δικαιόλογε τὴν ἀντίρρηση πού γεννᾷ ἡ καθαρά δημιουργικὴ ἐργασία του. Εἶναι φανερό, πὼς δὲ φτάνει ἡ ζωὴ κ' ἡ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τόσα πράγματα. Εἶναι κοινὸς τόπος πιά, μὰ πρέπει νὰ τὸ ξαναπῶ, πὼς «ἡ τέχνη μακρὰ, ὁ δὲ βίος βραχύς, ὁ δὲ καιρὸς ὀξύς». Μᾶς μένει τώρα ὁ Βουτιερίδης ὡς ποιητῆς καὶ πεζογράφος· κ' ὕστερα ὡς ἱστοριοδίφης, ἱστορικὸς καὶ κριτικὸς τῆς λογοτεχνίας μας· κ' ὕστερα, —οὐτ' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ παραμερίσουμε, — ὡς γραμματικὸς καὶ μεταφραστῆς. Καὶ πάλι θὰ ὑπάρξει κίνδυνος ν' ἀφήσουμε τίποτε ἔξω: τώρα δὲ θυμᾶμαι τὴν «Πρόοδο τῶν ἐπιστημῶν», τὴ «Νεοελληνικὴ Στιχογραφικὴ» καὶ τὰ «Νεοελληνικά του ἀναγνώσματα» γιὰ τὰ Γυμνάσια· κι ἀκόμα τὸ θέατρό του, πού, ἐπιτέλους, ἐκεῖνο ἀνήκει ἀπὸ μιὰ μεριά καὶ στὴν πεζογραφία του καί, κυριώτατα, στὴν ποίησή του. Ποιητικὰ ἔργα τοῦ Βουτιερίδη εἶναι τ' ἀκόλουθα: τὰ «Σύννεφα»· εἶναι τὰ πρῶτα του ποιήματα, τυπωμένα ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐνθάρρυνση τοῦ Πολέμου, στὰ 1900· φωνοῦλες τῆς καρδιάς, ἓνα ἔργο τοῦ παλιοῦ καιροῦ, γεμᾶτο αἰσθηματολογία, ρωμαντικὲς ἀποστροφές, μὰ καὶ κάποια εἰλικρίνεια—κάτι ἀνόθευτο καὶ πηγαῖο, πού δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὰ νιάτα, μὲ τὴ μελαγχολία τους καὶ τὴν ἐρωτικὴ τους μανία· τὰ «Σύννεφα» εἶναι ἀφιερωμένα στὸν Πόλεμο. Ὑστερα, ὁ «Προσκυνητής», τυπωμένος στὰ 1907 καὶ ἀφιερωμένος τοῦ Κωστή Παλαμά· μεταφέρω ἐδῶ ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ γράμμα τοῦ Παλαμά στοῦ Βουτιερίδη: «Ξαναδιάβασα ἀκέραιο πιά τὸν «Προσκυνητή» σου καὶ ξαναχάρηκα τὴν πλαστικὴ ὁμορφιά τοῦ στίχου του καὶ τὴν ἀντρίκια ψυχὴ του. Ὅσο κι ἂν μοῦ φάνηκε σὰν ἀδέρφι νεώτερο καὶ μπορεῖ κ' εὐρωστότερο τοῦ «Ὑμνου στὴν Ἀθηνᾶ», νομίζω πὼς τὴν πηγὴ του πρέπει νὰ τὴ ζητήσουμε πέρ' ἀκόμα, στοῦ Σολωμοῦ»· στοῦ ἴδιο του γράμμα ὁ Παλαμᾶς προθέτει καὶ τὸ ποίημά του τὸ ἀφιερωτικὸ στοῦ Βουτιερίδη, γιὰ τὸν «Προσκυνητή» του, πού βρίσκεται τυπωμένο στὸν τόμο του «Ἡ πολιτεία καὶ ἡ μοναξιά». Ὑστερα, ὁ «Κέλαδος» (1917), οἱ «Μυστικὲς λειτουργίες» (1920), μιὰ «Ὡδὴ στὴν Α. Μ. τὸ Βασιλεῖα τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντῖνο Β'», ποίημα ἐπικαιρικὸ (1921), τὰ «Ἐλεγειακά» (1924),

τὰ «Ὀρφικά» (1932). Ἡ ποίηση τοῦ Βουτιερίδη ἔχει ἀπλότητα, ἐπιείκεια κ' ἓνα εἶδος «μεσότητος», πού πολλὲς φορές συγκινεῖ. Ἀντιγράφω δῶ-δὰ μερικοὺς χαρακτηριστικὸς στίχους:

Ὅλο τὸ φῶς τῆς εἶχεν ἡ ὁμορφιά παντοῦ σκορπίσει
κι ὅλα τὰ νιώθαμε σὰν φῶς ὡς στὴν ψυχὴ νὰ φτάνουν.
Τὸ καθετὶ μὲ πάθος εἶχαμε ἀγαπήσει
σὰν ἀκριβοὺς δικούς μας, πού σὲ λίγο θὰ πεθάνουν.
Καὶ νά! σὰν τοὺς πρωτόγονους ἀνθρώπους ξαφνισμέ-
κάποια παραπονιάρια καὶ γλυκιὰ ἁρμονία [νοι,
ἀπ' ὅλα τὰ τριγύρω μας ἀκούσαμε νὰ βγαίνει·
κ' ἔσφιξε τὴν καρδιά μας θλίψη καὶ ἀγωνία.
Μὰ ἐνῶ βουβοί, στοχαστικοὶ στυλώνσαμε τὰ μάτια κάτω,
μέσα μας χόθηκε μ' ὄρμη κάποιο μυστήριο νέο.
Τὸν ἔρωτα ὡς στὴ δύναμη φέραμε τοῦ θανάτου
καὶ νιώθαμε τὸ θάνατο σὰν τὴ ζωὴν ὥραϊο.

Παράλληλα πρὸς τὴν ποίηση, ὁ Βουτιερίδης καλλιέργησε καὶ τὸ διήγημα καὶ τὸ μυθιστόρημα. Ἄλλωστε, κ' οἱ πρῶτες του ἐμφανίσεις στὰ γράμματά μας ἔγιναν μὲ μεταφράσεις γαλλικῶν διηγημάτων. Ἔτσι, στὰ 1893 δημοσίευσε στὴ «Φύση» τοῦ Πρίντζη μεταφρασμένο τὸ γαλλικὸ διήγημα «Ἡ σημαία»· καὶ στὰ 1894, στὸν «Ἰλισσό» τοῦ Κούρτελη, ἄλλο ἓνα, τοὺς «Δύο σαλπικτάς». Μὰ τὸ διηγηματογραφικὸ του ἔργο δὲν ἔχει τὴν ἔκταση τοῦ ποιητικοῦ, τοῦ ἱστοριοκριτικοῦ ἢ τοῦ μεταφραστικοῦ του ἔργου. Ἀντιπροσωπεύεται κυρίως ἀπὸ δύο μυθιστορήματα, τὸ «Μάριο» (1923) καὶ τὸ «Ὅταν ἀγαποῦμε» (1924), ἱστορίες ἐρωτικοῦ πάθους, γραμμένες σὲ στρωτὴ γλῶσσα, χωρὶς φορτώματα καὶ καλλωπίσματα. Κ' εἶναι δῶ ὁ τόπος, ἐξ ἀφορμῆς τῶν δύο τούτων βιβλίων του, νὰ εἰπωθεῖ, πὼς ὁ Βουτιερίδης, πού στάθηκε ἓνας φανατισμένος καὶ μαχητικὸς δημοτικιστῆς στὰ νιάτα του, δὲν ἔπαψε νὰ γράφει τὴν ὀρθόδοξη δημοτικὴ, μὲ κάποια πλαδαρότητα ἴσως, μὰ πάντα χωρὶς ἀκαλαισθησιες, ἐκζητήσεις κ' ὑπερβολές, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, χωρὶς χτυπητὲς ὑποχωρήσεις στὴν καθαρεύουσα, πρᾶγμα πού τὸν τελευταῖο καιρὸ, συνειδητὰ ἢ ἀσυνεῖδητα, τὸ κάνουμε λίγο ὡς πολὺ ὅλοι μας. Βέβαια, ἔγραψε καὶ στὴν καθαρεύουσα βιβλία ὁ Βουτιερίδης. Μὰ δὲν ξέρω πού θὰ βρεθεῖ ὁ ἀναμάρτητος, γιὰ νὰ τοῦ ρίξει τὴν πέτρα! Τὸ θεατρικὸ του ἔργο ἀρχίζει ἀπὸ τὸν καιρὸ τῶν πρώτων λογοτεχνικῶν του φανερωμάτων. Εἶδαμε πάρα πάνω τὸ «Γυιὸ τοῦ προδότη», πού δημοσιεύτηκε στοῦ «Πολεμικὸν ἡμερολόγιον» του καὶ πού παίχτηκε ἀπὸ τὸ θίασο Σφήκα στὴν Αἴγυπτο κι ἀπὸ ἄλλους θιάσους σὲ διάφορες ἑλληνικὲς ἐπαρχίες. Τὸ μονόπρακτο τοῦτο ἔχει μιὰν ὄρμη ὀλότελα νεανικὴ, πού προκαλοῦσε εὐκολὰ τοὺς λαϊκοὺς ἐνθουσιασμούς. Στὰ 1905 δημοσιεύτηκε στοῦ «Νουμά» τὸ «Γεφύρι τῆς Ἀρτας», δράμα σὲ τρεῖς πράξεις. Στὰ 1911 παίχτηκε ἀπὸ τὸ θίασο Κοτοπούλη τὸ «Ὅταν ἀ-

γαπούμε», κοινωνικό δράμα βγαλμένο από τ' ὁμώνυμο μυθιστόρημα. Στά 1914, στό θέατρο Κυβέλης (τῆς ὁδοῦ Πεσματζόγλου, ἀνύπαρκτο τώρα), ἀπό τὸ θίασο Λεπενιώτη-Καλογερίκου, μέ σύμπραξη τοῦ Αἴμ. Βεάκη καί τοῦ Νίκου Παπαγεωργίου, «Ἡ πολιτική πού σκοτώνει», κοινωνικό δράμα τρίπρακτο. Στά 1914 ἐπίσης, στό ἴδιο θέατρο, «Οἱ ἐλευθερωταί», δράμα πολεμικό σέ τρεῖς πράξεις, βραβευμένο μέ πρῶτο βραβεῖο στό ροσιόδειο διαγωνισμό. Στό ἴδιο θέατρο τὴν ἴδια ἐποχὴ, δύο μονόπρακτα βραβευμένα ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία τῶν Θεατρικῶν Συγγραφέων: «Ἡ Ζουάνα» κι «Ὁ ἀντρας». Ἐνῶ ἄλλο μονόπρακτο, τὰ «Ρόδα τῆς ἀγάπης», παιχτήκε ἀπὸ τὸ θίασο Νέων (Χαλκούση, Σαγιάννου, Μουσοῦρης), στό θέατρο Κυβέλης ἐπίσης, στά 1927. Σημειώσω ἀκόμα τὸν «Ἰσκιο τοῦ πεθαμένου», δημοσιευμένο στό «Νουμᾶ» στά 1907, τὴν «Ἡλιογέννητη», ποιητικό δράμα σέ μέρη τρία καί εἰκόνες ἕξη, τυπωμένο σέ τόμο ἀπὸ τὸ Μιχ. Ζηκάκη στά 1931, καί μιὰ τραγωδία, τὴν «Κασσάντρα», τυπωμένη ἀπὸ τὸν ἴδιο ἐκδότη, στά 1929. Καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, τὸ θεατρικὸ ἔργο τοῦ Βουτιερίδη ἀγγίζει θέματα ἀπὸ διάφορες πηγές, ἀπὸ τὴ μυθολογία, τὴν ἱστορία, τὴν παράδοση καί τὴν κοινωνικὴ ζωὴ. Μνημονεύω ὅπως διόλου ἰδιαίτερα τὴν «Ἡλιογέννητη», μέ τὸ στρωτό, μαλακὸ δεκαπεντασύλλαβό της καί τίς πυκνὲς ἀπηχήσεις της ἀπὸ τίς μουσικὲς καί τίς πλαστικὲς φόρμες τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

Ἀκαταμέτρητο εἶναι τὸ μεταφραστικὸ ἔργο τοῦ Βουτιερίδη. Κι' εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ εὐκολία του στὴν ἀπόδοση τοῦ ἀρχαίου κειμένου, δοκιμασμένη σέ πολλαπλά μεταφράσματα πεζογράφων καί ποιητῶν. Ὁ κατάλογος θὰ εἶταν μακρὺς καί κουραστικὸς ἴσως γιὰ τὸν ἀναγνώστη, μὰ δὲ μπορῶ νὰ μὴ σημειώσω ἐδῶ τὸν ψευδοπρωτοπρωϊκὸ «Ἄξιλοχο», τὸν «Τίμωνα τὸ μισάνθρωπο», καί τὸ «Φιλοψευδῆ» τοῦ Λουκιανοῦ, τοὺς «Χαρακτήρες» τοῦ Θεοφράστου, τὸν «Ἐπιτάφιον Ἀδώνιδος» τοῦ Βίωνος, τὸ «Δάφνι καί Χλόη» τοῦ Λόγγου, τὸν «Οἰδίποδα ἐπὶ Κολωνῶ» τοῦ Σοφοκλῆ καί τοὺς «Ἀρχαίους Ἕλληνας λυρικούς», πού τοὺς τύπωσε κιόλας σέ βιβλίο στά 1931 μέ τὸ κείμενο, βιογραφικὰ καί κριτικὰ σημειώματα καί πλούσια σχόλια (τὸ βιβλίο περιέχει μεταφράσεις ἀπὸ τὸν Ἀρχίλοχο, τὸ Σιμωνίδη τὸν Ἀμοργῖνο καί τὸ Σιμωνίδη τὸν Κεῖο, τὸ Μίμνερμο, τὸν Ἀλκμάννα, τὸν Ἀρίωνα, τὸ Στησίχορο, τὴ Σαπφῶ, τὸν Ἀλκαῖο, τὸν Ἀνακρέοντα, τὸν Ἴβυκο, τὸν Ἰπώννακτα, τὸν Ἀνάσιο, τὸ Βακχυλίδη, τὸν Πίνδαρο, τὸν Πρατίνα, τὸ Λυκοφρονίδη καί τὸν Ἀριστοτέλη). Ὁ Παλαμάς ἐνθουσιάστηκε μέ τίς πρῶτες μεταφράσεις τοῦ Βουτιερίδη. Καί, γράφοντας σχετικὰ, σύστησε νὰ μεταφράζον τοὺς ἀρχαίους ὅσοι μποροῦν, περιμέ-

μοντας, καί μέ ὄλο του τὸ δίκιο, ἕνα πλάτημα τῶν ὀρίων καί τῆς νεοελληνικῆς διανοήσεως καί τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ἀπὸ μιὰ τέτοια προσπάθεια. Μὰ ὁ Βουτιερίδης δὲν ἀρκέστηκε στοὺς ἀρχαίους. Πρῶτος ἢ ἀνάμεσα στοὺς πρῶτους ἔκανε γνωστοὺς στὸν τόπο μας ξένους ποιητές, Γάλλους τὸ περισσότερο, πού ἀργότερα ἔγιναν πολυὺμνητα εἰδῶλα τῶν νεωτέρων, ἢ ἔφερε στὴ γλῶσσα μας ἔργα ξένα παλιότερα, πού διατηροῦσαν ἀγέραστη τὴν ὁμορφιά τους. Σημειῶνω ἀνάμεσα σ' ὅλα τούτα, τὰ μεταφράσματά του ἀπὸ τὸ Maucclair (τὸ διήγημα «Ζήλεια ὑστεροθάνατη»), ἀπὸ τὸ Maeterlinck, ἀπὸ τὸ Stendhal, πού τὸν ἀγάπησε ὀλόκαρδα, ἀπὸ τὸ Jean Labor καί, τέλος, ἀπὸ τὸ Γκαίτε· τοῦ μεταφράσε τὸ μεγάλο ἀπόσπασμα τῆς «Μινιόν» ἀπὸ τὰ «Μαθητικὰ χρόνια τοῦ Βίλχελμ Μάιστερ» καί τὸ τύπωσε πρῶτα στό «Νουμᾶ» κι ὕστερα σέ κομψὴ ἔκδοση τοῦ Γανιάρη. Καί σέ κριτικὰ του ἄρθρα ὁ Βουτιερίδης μίλησε γιὰ τοὺς μεγάλους ξένους. Ἐγράψε γιὰ τὸ Baudelaire, γιὰ τὸ φημισμένον ἱστορικὸ τῆς τέχνης κι αἰσθητικὸ Fierens—Gaevert, γιὰ τὸ Νίτσε, τὸ Ράσκιν καί τόσοσους ἄλλους.

Ἡ ἱστοριοδιφικὴ, ἡ ἱστορικὴ καί ἡ κριτικὴ παραγωγὴ τοῦ Βουτιερίδη δὲν ἀποτελεῖται μονάχα ἀπὸ ὅσα ἄρθρα σκόρπισε σαράντα χρόνια τώρα σ' ἐφημερίδες καί περιοδικὰ, μὰ πολὺ περισσότερο ἀπὸ πολυσέλιδα βιβλία καί μικρότερες μονογραφίες καί μελέτες. «Ἡ ζωὴ μας καί ἡ φιλολογία μας», «Ὁ Κωστής Παλαμάς», «Τὰ Μυστήρια», «Ὁ Σοφοκλῆς καί αἱ γυναῖκες», «Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα τοῦ Ε. Ροῖδη», «Ἡ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία (γενικὸ ἱστορικὸ ἐξέτασμά της)», «Ἡ ξένη ἐπίδραση στὴ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία», «Ὁ ρυθμικὸς λόγος στὴ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία», «Α. Παπαδιαμάντης καί Α. Μωραϊτίδης, ἡ ζωὴ τους καί τὸ ἔργο τους», ἢ «Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας», ἀφημένη ἀτέλειωτη ἴσαμε τώρα, ἢ «Σύντομη ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας 1000—1930» κι' ἢ «Ἐπίτομος Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας» εἶναι καρπὸς πολὺπονης καί πολὺχρονης ἐργασίας. Ὅ,τι κάνει περισσότερο ἐντύπωση στὴν παραγωγὴ τούτη τοῦ Βουτιερίδη εἶναι ἡ ἀκατάβλητη φιλοπονία του, τὸ ἐπίμονο κι' ἐπίπονο ξεψάχνισμα καί τῆς παραμικρότερης λεπτομέρειας, ἢ εὐρύτατη γνώση τῶν πηγῶν καί τῶν βοηθημάτων, πού εὐκολύνεται τὰ τελευταῖα τούτα χρόνια τόσο πολὺ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑπηρεσίας του στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη. Καί μ' ὅλα τὰ χρόνια πού περνοῦν, ὁ Βουτιερίδης δὲν ἀφήνει τὴν πρώτη του μαχητικὴ ὁρμὴ· ἔτσι δὲν παραλείπει νὰ τυπώνει ἐριστικὰ καί ἀντιρρητικὰ φυλλάδια ἐπάνω σ' ἐπίκαιρα καί πάντα ἐνδιαφέροντα φιλολογικὰ ζητήματα. Παράδειγμα ἢ ἀπάντησή του στὸν καθηγητὴ Κυριακίδη καί τὸ φυλλάδιό του

για τον κανονισμό της ὀρθογραφίας ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία. Ὑπάρχουν πολλές ἀπόψεις φιλολογικῆς τοῦ Βουτιερίδη, πού δὲ μὲ βρίσκουν σύμφωνο. Μὰ νομίζω, πὼς τὴν ὥρα πού σκιαγραφεῖ τὴν ἐργασία του, δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος νὰ προβάλω τις ἀντιρρήσεις μου. Βρίσκω, ἔξαφνα, πὼς στὴ «Σύντομη ἱστορία (του) τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας» δίνει περισσότερη ἀπὸ τὴν ἀξία τους σὲ μερικά πρόσωπα καὶ παραβλέπει τὴν ἐργασία ἄλλων (μιλῶ πάντα γιὰ τοὺς παλιούς καὶ καθιερωμένους) μ' ἂν μοῦ βρῆτε δυὸ ὁποιοσδήποτε ἀνθρώπους, καὶ πολὺ περισσότερο δυὸ λογίους, πού νὰ συμφωνοῦν πέρα γιὰ πέρα στὴν ἐκτίμησή τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων, θὰ νομίσω, χωρὶς ἀμφιβολία, πὼς ξεγελλεῖμαι ἀπὸ ἀχαλίνωτη ὀρμη φαντασίας.

Ἄλλου τύπου καὶ ἄλλου προορισμοῦ ἔργα ἀποτελοῦν οἱ τόμοι τοῦ Βουτιερίδη «Ἡ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν», «Ἡ γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς γλώσσας» κ' ἡ «Νεοελληνικὴ στιχουργικὴ». Ὅπως καὶ παραπάνω παρατήρησα, μὲ κατέχει ὁ φόβος, πὼς ἀρκετὰ μπορεῖ νὰ λησμόνησα. Μὰ μὲ παρηγορεῖ ἡ σκέψη, πὼς ἡ ἀποδελτίωση κ' ἡ καταγραφή τῆς ποικίλης του παραγωγῆς ἀπαιτεῖ ὀλόκληρο συνεργεῖο κι ὄχι τὴ μοναχικὴ φροντίδα ἑνὸς ἀνθρώπου. Τὸ σπουδαιότερο εἶναι, πού δὲ λησμόνησα τὰ πιὸ ἀξιόλογα, τὰ πιὸ σημαντικὰ. Μὰ μήπως ἀξία νὰ σημειωθοῦν ἐδῶ δὲν εἶναι καὶ τὰ ἄρθρα του στὰ δυὸ μεγάλα ἐγκυκλοπαιδικὰ μας λεξικά; Τὸ πνεῦμα τῆς φιλοπονίας, πού διαπνέει ὅλη τούτη τὴν παραγωγή, ἡ ἀγάπη τῆς λεπτομέρειας, ἡ δίψα τῆς εὐσυνειδησίας, δοσμένη στὴν ὑπηρεσία τῶσων ἐκδηλώσεων, εἶναι κάτι πού, χωρὶς ἀμφιβολία, ἐπιβάλλεται στὴν ἐκτίμησή μας.

Παρακολούθησαμε πάρα πάνω τις σημαντικώτερες πλευρὲς ἀπὸ τὴ δρᾶση τοῦ Βουτιερίδη. Μὰ δὲ θέλω νὰ κλείσω τό, ὅσο καὶ νὰ πεῖς, συνοπτικὸ τοῦτο βιοβι-

βλιογραφικὸ ἀφήγημα, χωρὶς ν' ἀναφέρω καὶ τὸν ἀγῶνα του στὰ 1911, ὅταν ψηφίστηκε τὸ ἄρθρο τοῦ Συντάγματος γιὰ τὴ γλῶσσα καὶ βγῆκε ἕνα ὀλόκληρο φύλλο τῆς «Ἀκροπόλεως» τοῦ Βλάση Γαβριηλίδη γραμμένο ἀπὸ τὴν πρώτη ἴσαμε τὴν τελευταία γραμμὴ στὴν ἀρχαία, μὲ μετάφραση σὲ ἀρχαίους στίχους τοῦ ὕμνου τοῦ Σολωμοῦ, καμωμένη ἀπὸ τὸ Βουτιερίδη, καὶ μὲ συνεργασία τοῦ Ζαχαρία Παπαντωνίου, τοῦ Νικόλαου Ποριώτη καὶ τῶσων ἄλλων καὶ τὴ σατιρικὴ του διάθεση πού φανερώθηκε καὶ στὰ ἐπιγράμματα τοῦ «Νουμᾶ» καὶ σὲ μιὰ σατιρικὴ ἔφημερίδα, πού ὁ ἴδιος θέλησε νὰ βγάλει στὰ 1898, τὸν «Ταρταρίνο», καὶ πού μόνο ἕνας ἀριθμὸς τῆς κυκλοφόρησε καὶ τὴ δρᾶση του στὴν ἔνωση τῶν Συντακτῶν (ἀντιπρόεδρος στὰ 1919—1920, Πρόεδρος στὰ 1920—1921 καὶ στὰ 1923) καὶ τὴ συνεργασία του μὲ τὸν Κώστα Χρηστομᾶνο (εἶταν γι ἀρκετὸ διάστημα ἑμμισθὸς γραμματεὺς τῆς «Νέας Σκηνῆς» τὸν καιρὸ πού πρωτοἰδρύθηκε). Τελειῶνω μὲ μιὰ μικρὴ ἐπιλογή ἀπὸ τ' ἀναρίθμητα ψευδώνυμά τοῦ Βουτιερίδη. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς παλιότερους, πού πειραχτήκανε κάποτε ἀπὸ τὰ γραψίματα καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ ἐπιγράμματά του στὸ «Νουμᾶ», ἂν θέλουν, ἄς διασκεδάσουν μὲ τὴ μικρὴ μου αὐτὴ ἀπρέπεια. Ποιὸς ξέρει; Μπορεῖ κάποτε νὰ μάθω κ' ἐγὼ τὴν τέχνη τῆς «ἀποκαλύψεως ψευδωνύμων» στὴν ἀγέραστη «Διάπλαση τῶν Παίδων». Μὰ τί ν' ἀφήσω καὶ τί νὰ πάρω; Ἄς σταματήσω λοιπὸν σὲ τοῦτα: Θαδδαῖος Σίβας, Τρίφιλος, Γοργίας, Περικλῆς Ἀρέτας, Τίμωνας, Μανουὴλ Κωνσταντᾶς, Σταῦρος Λαμπέτης, Ἀρχιλόχος, Μαυριανός, Ἀνθέμιος, Προκλῆς Ἡλιόπουλος (μὲ τοῦτο ἔγραψε ὁ Βουτιερίδης τ' «Ἀποκαλυπτῆρια τῶν λογίων μας» στὸ «Νουμᾶ» τοῦ 1903) καὶ Κιναμωμίδης (μετάφραση τοῦ «Κανελλίδης») μὲ τοῦτο ὁ Βουτιερίδης ὑπόγραφε τὰ σατιρικά του ἐπιγράμματα ἐνάντια στὸ διευθυντὴ τῶν «Καιρῶν».

I. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΙΣΤΟΡΙΟΥΛΑ

Στὴ γαλανὴ τὴ λίμνη τῶν ματιῶν σου
δὲ βρῆκα οὐτ' ἕνα κύμα νὰ σαλεύη
κι' ἄφησα τὴν καρδιά μου ψυροπούλα
τ' ἀκύμαντα νερά της νὰ χαϊδεύη.

Βαρκάρης της, ὁ πιὸ τρανός μου πόθος
—ὁ πόθος μου γιὰ σέ—γοργὰ ξανοίχτη,
τίς σκέψεις σου, χρυσόψαρχ, νὰ μάση
στὸ κάτασπρο μετάξινό του δίχτυ.

Μὰ οἱ σκέψεις σου, τρελλόψαρχα τῆς λίμνης,
σ' ἄλλου φαρᾶ τὰ δίχτυα εἶχανε πέσει
κι' ἐρίχτη ὁ πόθος μου ὁ ἄτυχος κι' ἐπνίγη
στῆς γαλανῆς τῆς λίμνης σου τὴ μέση.

ΓΙΩΡΓΟΣ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ